

Genişletilmiş Türkçe zet

Anne veya Baba Sigara İiciliğinin Sigaraya Başlama Yaşı, Nikotin Bağımlılığı ve Cinsiyet zerine Etkileri; İstanbul Tıp Fakültesi Sigara Bırakma Polikliniği'nden 902 Hastada Tek Merkez Deneyimi

Giriş

Tütün rnleri kullanımı, yol açtığı morbidite ve mortalite ile milyonlarca kişi-yi etkileyen yaygın ve önemli bir halk sağlığı sorunudur. Her yıl dünyada yaklaşık 8 milyon, Türkiye'de ise 100,000 insan tütün-ilişkili hastalıklar nedeniyle hayatını kaybetmektedir. Küresel Yetişkin Tütün Araştırması'na göre 15 yaş ve üzerinde sigara içenlerin oranı %30,9 (erkeklerde %43,7 ve kadınlarda %18,2) bulunmuştur. Bu yüzden tütün ürünleri kullanım alışkanlıkları, kullanıma başlama, ebeveynlerin sigara içmesinin etkileri ve nikotin bağımlılığı dinamiklerinin anlaşılması geniş kitlelerde tütün ile ilişkili hastalıkların yükünün azaltılmasında yardımcı olabilir.

Psikodinamik yönden bağımlılık "madde kullanımı ile ortaya çıkan ve kişininnceden değer verdiği davranışlarına öncelik kazanan fizyolojik, davranışsal ve bilişsel olaylar kümesi" olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım nikotin bağımlılığına da uyarlanabilir. Yüksek sigara kullanım oranı ve yol açtığı sağlık sorunları nedeniyle sigaranın bırakılmasını sağlamada etkin bir yöntem bulma umuduyla nikotin bağımlılığını etkileyen faktörleri anlamak önem kazanmıştır. Yapılan çalışmaların sonucuna göre, sigarayı bırakmadaki başarı genetik faktörlerle ve Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi ile ölçülen nikotin bağımlılık düzeyi ile ilişkili bulunmuştur. Nikotin bağımlılığı ve tedavi gerekliliğini değerlendirmede European Medical Association on Smoking or Health (EMASH) kılavuzları günün ilk sigarasının kalktıktan ne kadar süre sonra içildiği ve günlük içilen sigara miktarı gibi iki soru ile duyarlılığı yükseltilen, daha pratik ve kısa bir testin kullanılmasını önermiştir.

Çalışmamız, ebeveynlerinin sigara içme durumlarının Sigara Bırakma Polikliniği-ne başvuran hastaların EMASH nikotin bağımlılık düzeyi skorlarına etkisini araştırmak üzere yapılmıştır.

Yöntem

İstanbul Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Sigara Bırakma Polikliniği'nde 2000 ile 2014 tarihleri arasında kayıtlı olan 18 yaş üzerindeki hastaların dosyaları gözden geçirildi. Toplam 902 dosyadan kişisel bilgiler gizli kalmak suretiyle yaş, cinsiyet, eğitim durumu, sigaraya başlama yaşı, içilen sigara miktarı (paket/yıl), annenin içicilik durumu, babanın içicilik durumu, bırakma sayısı ve bağımlılık skoru not edildi. İstanbul Tıp Fakültesi Etik Kurul'undan onay alındı (2018/1694).

Ebeveynlerin sigara içme durumuna göre üç grup oluşturuldu: grup 1, annelerinin sigara içme durumu hakkında bilgi verenler (annesi sigara içenler veya içmeyenler); grup 2, babalarının sigara içme durumu hakkında bilgi verenler (babası sigara içenler veya içmeyenler); ve grup 3, her iki ebeveynlerinin sigara içme durumu hakkında bilgi verenler (her iki ebeveyni sigara içenler veya içmeyenler). Gruplar ve alt gruplar kıyaslandı.

İstatistik analiz SPSS (Statistical Package for Social Sciences, IBM, United States) 21.0 programı ile yapıldı. Tanımlayıcı istatistikler sürekli değişkenler için ortalama, standart sapma, medyan ve minimum maksimum olarak verildi. Katagorik değişkenler, olgu sayısı ve yüzde olarak ifade edildi. Sürekli ölçümlü değişkenlerin dağılımının normale uygun olup olmadığı Kolmogorov Smirnov ve Shapiro Wilk testi ile incelendi. Normal dağılım gösterendeğişkenlerStudent's t testile, normal dağılım göstermeyenler Mann Whitney U testi ile değerlendirildi. Kategorik değişkenlerin karşılaştırılması Ki-kare ve Fisher kesin olasılık testleri ile yapıldı, $p < 0,05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular

Grubun ortalama yaşı $43,79 \pm 12,47$ idi (erkekler $44,15 \pm 13,46$, kadınlar $43,39 \pm 11,15$). Çalışmada toplamda %54,8 erkek, %45,2 kadın vardı. Ortalama günlük sigara miktarı $23,98 \pm 9,94$, ortalama sigaraya başlama yaşı $19,11 \pm 5,94$ idi. Başvuranların çoğu (% 58.8) 18 yaşından önce sigara içmeye başlamıştı, yaklaşık beşte birinin daha önce hiç bırakma deneyimi olmamıştı (% 18,8). Alt gruplarda nikotin bağımlılığını karşılaştırmak için EMASH değerlerine göre iki grup oluşturuldu; düşük (0, 1, 2) ve yüksek (3,4) EMASH grupları (sırasıyla, %54,5 ve %42,7). Düşük ve yüksek EMASH grupları nikotin bağımlılığı ile eğitim düzeyini kıyaslamak için de kullanıldı. Düşük EMASH grubunda üniversite eğitimi oranı yüksek EMASH grubuna göre daha yüksekti ($p < 0,01$).

Grup 1'de, annelerin sigara içtiği alt grupta kadınların yüzdesi erkeklerden anlamlı olarak yüksekti (sırasıyla %53,3'e karşılık %46,7, $p=0,018$). Ayrıca, annelerin sigara içtiği grubun yaş ortalaması, annelerin sigara içmediği gruba göre anlamlı olarak daha düşüktü (sırasıyla, $40,43 \pm 12,59$ 'a karşılık $44,48 \pm 12,65$, $p=0,005$). Eğitim düzeyi ile ilgili olarak, annelerin sigara içtiği alt gruptakilerin birçoğu üniversite eğitimi almıştır ($p=0,003$). Annelerin sigara içmediği alt grupta EMASH skoru düşük olan daha fazla birey vardı ($p=0,038$). Sigara içmeye başlama yaşı her iki alt grupta benzerdi. Aynı şekilde, içilen sigara miktarı ile bırakma denemesi sayısı açısından da bir fark yoktu.

Grup 2'de, babası sigara içen grupta içilen sigara miktarı (paket/yıl), babaların sigara içmediğinden anlamlılığa ulaşmayan düzeyde fazlaydı (sırasıyla, $30,91 \pm 23,03$ 'e

karşı $26,95 \pm 18,06$, $p=0,08$). İki alt grup arasında (sigara içen veya sigara içmeyen babalar) yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sigara içmeye başlama yaşı ve bırakma girişimi sayısı açısından da anlamlı bir fark yoktu. EMASH skoru yüksek olan bireylerin yüzdesi babaları sigara içen grupta anlamlı olarak daha yüksekti ($p=0,026$).

Grup 3'te her iki ebeveynin sigara içtiği kişilerde günde içilen sigara sayısı anlamlı olmayan derecede yüksekti ($p=0,076$). Ayrıca, bu alt gruptaki ortalama yaş, ebeveynlerin hiçbirinin sigara içmediği kişilerden anlamlı olarak daha düşüktü (sırasıyla $40,09 \pm 12,87$ 'ye karşılık $43,30 \pm 12,50$, $p=0,046$). Her iki ebeveynin de sigara içtiği bu alt grupta, kadınların yüzdesi anlamlı olmayan derecede yüksekti ($\%52,7$, $p=0,061$). Üniversite mezunlarının oranı her iki ebeveynin de sigara içtiği alt grupta en yüksekti ($p=0,019$). Ebeveynlerin hiçbirinin sigara içmediği grupta EMASH skoru düşük olan daha fazla birey vardı ($p=0,013$). Bununla birlikte, iki alt grup arasında bırakma girişimi sayısı ve sigara içmeye başlama yaşı açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tartışma

Çalışmamızda, herhangi bir ebeveynin ya da her ikisinin birden sigara içme durumunun EMASH bağımlılık skorları üzerinde bir etkisi olduğunu bulduk. Annelerin ve her iki ebeveynin sigara içmediği alt grupta bağımlılık puanı düşük olan bireyler sayısı daha fazla bulundu. Ayrıca, babaların sigara içtiği alt grupta daha fazla birey vardı.

Sonuç olarak, sigara içme alışkanlıkları ile ebeveyn sigara içme durumu arasında güçlü bir ilişki bulduk. Bununla birlikte, nikotin bağımlılığı ile ebeveyn sigara içme durumunun rolü arasındaki ilişkiyi vurgulamak için daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.